

У тексту „[Лукашенко – један необичан експеримент](#)“, Слободан Антонић пише да је Лукашенкова Белорусија пример успешне економије створене добром економском политиком. Белорусија је наводно, „неочекивано са становишта неолибералних економских догми“, остварила изузетан економски успех, што је, по Антонићу, добар разлог да Србија такође размисли о својој економској оријентацији.

Прво треба рећи да је, ма какве резултате Белорусија постигла, закључивање на основу појединачних примера увек врло проблематично. Ако ћете закључивати индуктивно, из појединачних примера ка општим правилима, онда морате имати довољан број примера. Може се гледати шта успева у другим земљама и на основу тога долазити до закључака, али у том случају морате узети у обзир већи број земаља. Претпоставимо да је Белорусија, са својим једва реформисаним совјетским моделом привреде, јако успешна. У анализи која би обухватила бар још само двадесетак других земаља, њихове економске системе и кореспондирајуће резултате, белоруски успех би, као изоловани пример, био на нивоу статистичке грешке.

А таквих општијих анализа има много и шта оне кажу одавно је јасно. Приватна својина и тржишне слободе су снажно корелисане не само са економским растом и друштвеним производом или запосленостју, него и са другим, општијим показатељима напретка као што су животни век, квалитет здравства или образовање. Поглед на Индекс економских слобода Херитаге фондације, или на публикацију Економска слобода у свету Фрасер института, или на студије пословног окружења Светске банке и мноштво пратећих анализа то лако показује. У овом светлу, Антонићев пример са Белорусијом би, у најбољем случају, могао бити третиран као један интересантан изузетак од теоријски и емпиријски добро потврђеног правила да капитализам успева, а социјализам не успева.

Проблем је, међутим, што белоруски пример није чак ни изузетак од овог правила и зато није ни посебно занимљив. Антонић уствари даје један јако пристрасан опис стања у Белорусији, често користећи сумњиве или двосмислене податке (цитиране из књиге Драгомира Анђелковића, „Историја Белорусије“, али из текста не видимо шта су Анђелковићеви извори). Подаци проверених институција показују да стање ствари у Белорусији није тако ружичасто.

Рецимо, Антонић пише да је у Белорусији „већ 2008. БДП по глави становника достигао 11.000 долара (према паритету куповне моћи), што је барем упола више него у Србији.“ Ово, према подацима и ММФ-а и Светске банке, који се обично сматрају за најпоузданије изворе, није тачно. По њима, БДП (брuto друштвени производ) по глави Србије, по паритету куповне моћи, је такође близу 11.000 долара, дакле приближно једнак, а не „упола мањи“. Ако се пак погледа реални БДП по становнику, не по паритету куповне моћи него у реалним доларима, БДП Србије је скоро упола већи од белоруског – \$6500 према \$4600.

Даље, ово рачунање паритета куповне моћи по девизним курсевима из 2008. године, док је у јануару 2009. белоруска рубља девалвирала за 20%. То у пракси значи да је и белоруски паритет аутоматски опао за 20%, тако да би по садашњој рачуници БДП по паритету куповне моћи био 20% мањи од речених 11.000, дакле испод \$9.000. Дакле, реални БДП по становнику Србије је 50% већи, а БДП по паритету куповне моћи је 20% већи од белоруског.

Ни просечна белоруска плата од \$450, коју Антонић цитира, више није толико, него због исте девалвације уствари износи око \$370. У Србији, са свим ратовима, хиперинфлацијом, санкцијама, закаснелом транзицијом и често разочаравајућом економском политиком чак и после демократских промена, просечна плата је неких 50% виша.

Антонић даље, следећи Анђелковића, наводи да Белорусија „данас нема више од две милијарде долара дуга – десет пута мање него што га има Србија.“ Ако је Антонић (Анђелковић) поредио дуг јавног сектора, зависно од датума за који су подаци узети, могао је да види да Белорусија има око 2 милијарде долара, док Србија има око 8. Ако су пак гледали дуг укупно јавног и приватног (а у Белорусији и квазиприватног сектора), онда би Белорусија има око 9 млрд, а Србија око 20. Оба поређења су легитимна, али се морају поредити исте ствари. По овим подацима изгледа да је аутор изабрао једино нелегитимно поређење пристрасно према Белорусији, упоредивши само јавни дуг Белорусије, са укупним приватним и јавним дугом Србије. То су бабе и жабе. Спољни дуг Србије је дакле, у зависности од тога шта се мери, 2 или 4 пута већи од белоруског, али ни у ком случају није десет пута већи као што нам каже Антонић.

Иначе, мада у тренутку писања књиге Анђелковић то није могао знати, треба додати да је Белорусија прошле и ове године узела кредите у вредности од додатне 4 милијарде

долара (\$1.5 млрд. од Русије и недавно \$2.5 млрд. од ММФ-а), што је и њен страни јавни дуг удвостручило.

Следеће што нам Антонић каже је да у белоруском рају нема незапослености. „Што је најлепше“, пише Антонић, „у Белорусији постоји готово пуна запосленост. Тамошња стопа незапослености је, наиме, свега 1,6 одсто – чак дванаест пута мање него што је у Србији (21,5 одсто)!“ Ово већ намамљује осмех на лице. Да је аутор рекао да је незапосленост у земљи као што је Белорусија испод, рецимо, 10%, било би занимљиво погледати зашто. И у најразвијенијим економијама под пуном запосленošћу се обично сматра незапосленост од бар 3-4%, при чему су овакве ситуације изузетно ретке, макар због постојања фрикционе незапослености, јер иако отворених радних места има, људи су у добрим условима пробирљиви. Али стопа незапосленост од 1.6% (или чак 1% колико за Белорусију стоји на сајту Међународне организације рада) нам говори да се без сумње ради о фингираном податку државне службе. За разлику од већине осталих земаља, које осим званичних података државних служби дозвољавају и анкетирање радне снаге како би се стварна незапосленост боље проценила, у Белорусији овакве анкете не постоје. Податак од 1% је званични државни податак, добијен статистичким обухватањем само оних који се сами региструју код државне службе за запошљавање да би преко ње тражили посао. Али већина људи се, без наде да ће тако добити посао, уопште не региструје. Кад се ово узме у обзир, независни белоруски економисти, као што је Михаил Залески, процењују да је стварна стопа незапослености 15-20%. Али то није све. У земљи где 3/4 друштвеног производа стварају државне фирме, велики део запослености је вештачки. Совјетски Савез је редовно имао нулту незапосленост. Или да узмемо ближи пример, баш као што су српска друштвена предузећа пре приватизације имала вишак радне снаге, или као што данас јавна предузећа, правећи губитак запошљавају много више него од економски оптималног, белоруска привреда је на сличан начин пуна лажно запослених са фиктивном радним местима. Немогуће је тачно проценити, али са свим овим факторима у виду, реална економска незапосленост у Белорусији је највероватније између 30 и 40%.

Коначно, Антонић пише да је Белорусија овај успех дугује пре свега Лукашенковој одлучној борби против корупције. Као доказ наводи да је „Рецимо, крајем 1999, Лукашенко је ухапсио двојицу познатих менаџера...“. Да ли се још неко, кад ово прочита, подсети на догађај са почетка деведесетих, кад је Милошевић спектакуларно ухапсио двојицу „корумпираних министара“? Да ли је тада неко мислио да се Милошевић стварно бори против корупције? Па у приручнику за диктаторе стоји да је с времена на време добро ухапсити по неког корумпираног сарадника, како би се добили политички поени, сарадници мало застрашили, а у народу створио привид председничког поштења. Зато би уместо оваквог цитирања анегдота, за процену корупције било боље погледати најрелевантнији међународни индекс перцепције корупције, Transparency International. По њему је Белорусија на самом дну, на 151. месту од 180 земаља. Поређења ради, Србија, чије власти нико никада није оптужио за поштење, је на 85. месту. Али

Нема белоруског чуда

Пише: Славиша Тасић
понедељак, 25 мај 2009 16:33

непристрасном посматрачу би и без индекса требало да буде јасно шта се може очекивати од једне подржављене економије. Корупција је сразмерна нивоу политичког утицаја у економији. Када је цела економија политизована, када су ресурси у рукама не предузетника него политички постављених бирократа, морате игнорисати стварност да бисте уопште помислили да би такав систем, ма какав светац био на његовом челу, могао бити релативно некорумпиран.

Дакле, праве цифре нису тако наклоњене белоруској економији. Међутим, чак и такве какве су, оне су мало боље него што би се очекивало од једне неререформисане совјетске економије вођене ауторитарним режимом. Иако није сјајно, од таквог система би се у нормалним условима могао очекивати и много гори резултат. Али и то је лако објашњиво.

Прво, Белорусија годишње добије 5 до 6 милијарди долара енергетских субвенција од Русије. За економију Белорусије то значи читавих 10% укупног друштвеног производа чистих субвенција на рачун Русије. Друго, изванредан географски положај приморава Русију да послује преко Белорусије чак и кад то не би хтела. Петина свог руског гаса и половина руске нафте путује преко Белорусије. Белорусија је у идеалној позицији да преноси или да прерађује нафту у деривате, што доноси значајан приход чак и када се то ради путем ноторно неефикасних државних гиганата. И коначно, велики део копнене трговине између европских земаља и Русије пролази преко Белорусије, што за последицу има да је ова земља без икаквог сопственог напора један од највећих увозника и извозника на свету (као проценат свог БДП-а). Само овај необично повољан сплет околности објашњава зашто Белорусија економски није и у много горем стању него што данас јесте.

Кад се све сабере, белоруског чуда нема. Део података који Антонић (или Анђелковић) даје, је или нетачан или нереалан или манипулативно и пристрасно приказан. А и те скромне економске резултате које има, Белорусија остварује једино захваљујући свом изванредном географском положају и захваљујући издашношћу Путиновог режима претходних година.